

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2018/19:SfU25

Åtgärder som underlättar för brittiska medborgare i Sverige vid ett avtalslöst brexit

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen.

Förenade kungariket anmälde den 29 mars 2017 sin avsikt att träda ut ur Europeiska unionen (EU). Ett utträdesavtal har förhandlats fram men har ännu inte godkänts av det brittiska parlamentet. Enligt regeringen finns det en risk för att Förenade kungariket lämnar EU utan att ett sådant avtal har godkänts vid utträdestidpunkten. Regeringens förslag syftar till att motverka vissa följder av ett avtalslöst utträde för de brittiska medborgare och deras familje-medlemmar som har bott i Sverige före utträdet.

Enligt förslagen ska regeringen få meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för en utlänning som är brittisk medborgare och för familje-medlemmar till en sådan utlänning. Det föreslås också att regeringen ska få meddela föreskrifter om ansökningar om arbetstillstånd ska få bifallas efter inresan i Sverige för denna grupp. Regeringen föreslår vidare en anpassning av bestämmelserna om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning, som tydliggör att bl.a. brittiska medborgare får rätt att tillgodoräkna sig tid som de har varit lagligen bosatta i Sverige med uppehållsrätt vid ansökan om ställning som varaktigt bosatt.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 juli 2019.

Behandlade förslag

Proposition 2018/19:119 Åtgärder som underlättar för brittiska medborgare i Sverige vid ett avtalslöst brexit.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Åtgärder som underlättar för brittiska medborgare i Sverige vid ett avtalslöst brexit	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Propositionen	9
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Åtgärder som underlättar för brittiska medborgare i Sverige vid ett avtalslöst brexit

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2018/19:119.

Stockholm den 4 juni 2019

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maria Malmer Stenergard

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Malmer Stenergard (M), Carina Ohlsson (S), Katarina Brännström (M), Paula Bieler (SD), Solveig Zander (C), Nooshi Dadgostar (V), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Kadir Kasirga (S), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Barbro Westerholm (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Arin Karapet (M), Jennie Åfeldt (SD), Rasmus Ling (MP), Roza Güclü Hedin (S) och Erica Nädin (S).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2018/19:119 Åtgärder som underlättar för brittiska medborgare i Sverige vid ett avtalslöst brexit.

Utskottet redovisar i bilaga 1 regeringens förslag till riksdagsbeslut. Regeringens lagförslag redovisas i bilaga 2.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Utskottets överväganden

Åtgärder som underlättar för brittiska medborgare i Sverige vid ett avtalslöst brexit

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen. Ändringarna innebär att om Förenade kungariket lämnar EU utan ett utträdesavtal får regeringen meddela föreskrifter för att motverka vissa följder för de brittiska medborgare och deras familjemedlemmar som vistas i Sverige med uppehållsrätt.

Gällande ordning

Förutsättningarna för en unionsmedborgare att uppehålla sig i en annan medlemsstat än den där han eller hon är medborgare finns huvudsakligen i direktiv 2004/38/EG om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier (rörlighetsdirektivet), som har införlivats i svensk rätt genom regler i bl.a. 3 a kap. utlänningslagen (2005:716), förkortad UtlL, och 3 a kap. utlänningsförordningen (2006:97), förkortad UtlF. Unionsmedborgare har en rätt att vistas i Sverige i mer än tre månader utan uppehållstillstånd (3 a kap. 1 § UtlL), s.k. uppehållsrätt. För uppehållsrätt krävs att unionsmedborgaren är arbetstagare, egenföretagare, arbetssökande med en verklig möjlighet att få en anställning, studerande eller har tillräckliga tillgångar för försörjningen (3 a kap. 3 § UtlL). Även en familjemedlem till unionsmedborgaren kan ha uppehållsrätt (3 a kap. 4 § UtlL). Med familjemedlem avses bl.a. make, sambo och släkting i rakt nedstigande eller uppstigande led. Familjemedlemmen kan vara unionsmedborgare eller tredjelandsmedborgare.

Upphållsrätt i Sverige, som förutom rätt till vistelse också innebär en rätt att arbeta, tillkommer unionsmedborgare och deras familjemedlemmar utan myndighetsprövning och utan stöd av någon tillståndshandling. För en utlännings som inte är unionsmedborgare krävs som huvudregel däremot uppehållstillstånd för vistelser i Sverige som är längre än tre månader (2 kap. 5 § UtlL). Upphållstillstånd kan beviljas t.ex. på grund av anknytning eller skyddsbehov. Om utlännings ska arbeta i Sverige krävs som regel även arbetstillstånd (2 kap. 7 § UtlL).

Som huvudregel gäller att uppehållstillstånd ska ha sökts och beviljats före inresan i Sverige (5 kap. 18 § UtlL). Ett generellt undantag finns för unionsmedborgare (4 kap. 17 § UtlF). Även arbetstillstånd ska normalt sett ha sökts

och beviljats före inresan (6 kap. 4 § UtlL). Unionsmedborgare är dock undantagna. I 6 kap. 8 § UtlL finns ett bemyndigande för regeringen att meddela ytterligare föreskrifter om arbetstillstånd.

I 5 a kap. UtlL finns bestämmelser om ställning som varaktigt bosatt i Sverige. Bestämmelserna har sin grund i EU:s direktiv 2003/109/EG om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning. En ansökan från en utlänning om ställning som varaktigt bosatt ska beviljas om sökanden de senaste fem åren utan avbrott har vistats i Sverige med uppehållstillstånd (5 a kap. 1 § första stycket UtlL). I direktivet används inte ordet ”uppehållstillstånd”, i stället används uttrycket ”lagligen bosatt”. Det krävs vidare att sökanden ska kunna försörja sig och sin familj. När en utlänning har ställning som varaktigt bosatt ska han eller hon ges vissa rättigheter som liknar dem som unionsmedborgare har. Personen ska enligt direktivet få ett s.k. EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta som ska gälla i minst fem år. I Sverige ges permanent uppehållstillstånd.

Propositionen

Förenade kungariket anmälde den 29 mars 2017 sin avsikt att utträda ur EU. Det utträdesavtal som har förhandlats fram har ännu inte godkänts av det brittiska parlamentet och det finns en risk för att landet lämnar EU utan att ett sådant avtal har godkänts vid tidpunkten för utträdet. Kommissionen har angett att det behövs ett generöst förhållningsätt och har uppmanat till åtgärder för att brittiska medborgare och deras familjemedlemmar ska kunna fortsätta en pågående laglig vistelse i en annan medlemsstat.

Enligt regeringen riskerar de berörda personerna i Sverige att drabbas hårt, eftersom rätten att vistas och arbeta i Sverige upphör om inga åtgärder vidtas. I många fall har dessa personer bott en längre tid i Sverige, hunnit få stark anknytning hit och inte kunnat förutse att rätten att vistas i landet skulle förändras. Regeringens förslag syftar till att motverka de negativa konsekvenserna av ett avtalslöst utträde. Regeringen anger att de åtgärder som vidtas bör syfta till att ge brittiska medborgare möjlighet att anpassa sig till situationen genom en rätt att under en viss tid efter utträdet fortsätta att bo och arbeta i Sverige under liknande förutsättningar som tidigare.

Som ett första steg beslutade regeringen den 7 mars 2019 om förordningen (2019:111) om ett tillfälligt undantag från kraven på uppehålls- och arbetstillstånd för vissa brittiska medborgare och deras familjemedlemmar. Undantagen i förordningen omfattar den som dagen före Förenade kungarikets utträde hade uppehållsrätt eller permanent uppehållsrätt. Regeringen betonar att detta är en tillfällig lösning. På sikt ska brittiska medborgare komma att behöva uppehålls- och arbetstillstånd. Regeringen bedömer att ett år bör vara tillräckligt för att möjliggöra ansökan om och få beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Regeringen anser dock att vissa lagändringar bör genomföras för att underlätta för de berörda personerna att ansöka och få beslut om tillstånd under den

period som undantaget gäller. Vidare anser regeringen att bestämmelserna om ställning som varaktigt bosatt i Sverige bör anpassas.

Förslagen

Enligt regeringen bör det säkerställas att en ansökan om uppehålls- och arbetstillstånd från en person i den berörda gruppen kan prövas och beviljas utan att personen behöver lämna Sverige. Undantag från huvudreglerna som säger att en ansökan ska ha sökts och beviljats före inresan i Sverige bör därför införas för den aktuella gruppen. Regeringen anger att sådana undantag lämpligen införs i utlänningsförordningen. Detta eftersom det inte kan uteslutas att det till följd av Förenade kungarikets utträde ur EU uppkommer ytterligare behov av bestämmelser om uppehållstillstånd och det då är önskvärt att på ett flexibla sätt än genom ändring i lag kunna anpassa en reglering. Det skulle i sådana fall också röra sig om en begränsad grupp. Enligt regeringen krävs det ett nytt bemyndigande i utlänningslagen för regeringen att meddela föreskrifter om uppehållstillstånd.

När det gäller ytterligare föreskrifter om arbetstillstånd konstaterar regeringen att ett bemyndigande redan finns i 6 kap. 8 § UtL. Regeringen bedömer dock att tillämpningsområdet för detta bemyndigande inte kan användas för att frångå huvudregeln om att arbetstillstånd ska ha sökts och beviljats före inresan. Regeringens bedömning är därför att det behövs ett nytt bemyndigande om detta.

En ansökan om ställning som varaktigt bosatt kan beviljas enligt utlänningslagen om sökanden de senaste fem åren har vistats i Sverige utan avbrott och med uppehållstillstånd. Bestämmelsen har sin grund i direktivet om varaktigt bosatta, där formuleringen är att en medlemsstat ska bevilja ställning som varaktigt bosatt till tredjelandsmedborgare som varit lagligen och oavbrutet bosatta inom dess territorium i fem år. Regeringen konstaterar att brittiska medborgare som har varit bosatta i Sverige med stöd av uppehållsrätten vid ett avtalslöst utträde kommer att ha varit lagligen bosatta i Sverige men utan att ha haft uppehållstillstånd. För att säkerställa att brittiska medborgare och deras familjemedlemmar får tillgodoräkna sig sådana perioder av laglig bosättning i Sverige bör enligt regeringen lydelsen av utlänningslagen ändras, så att det framgår att en ansökan om ställning som varaktigt bosatt ska beviljas om sökanden de senaste fem åren utan avbrott har vistats i Sverige med uppehållstillstånd eller på annan grund som lagligen bosatt. Regeringen betonar att ändringen kommer att motsvara uttrycket ”lagligen bosatt” som används i direktivet.

För att en utlännings ska kunna betraktas som lagligen bosatt i Sverige anser regeringen att han eller hon bör vistas i Sverige med uppehållstillstånd, uppehållsrätt eller vara uttryckligen undantagen från kravet på uppehållstillstånd.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion med anledning av propositionen. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2018/19:119 Åtgärder som underlättar för brittiska medborgare i Sverige vid ett avtalslöst brexit:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om utlänningslagen (2005:716)
dels att nuvarande 6 kap. 8 § ska betecknas 6 kap. 9 §,
dels att 5 kap. 23 § och 5 a kap. 1 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 6 kap. 8 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

23 §²

Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för studier eller besök.

Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för en utlänning som slutfört en högskoleutbildning för vilken uppehållstillstånd för studier beviljats och för hans eller hennes familjemedlemmar.

Regeringen får meddela föreskrifter om att en ansökan om uppehållstillstånd får bifallas om det följer av en överenskommelse med en främmande stat.

Regeringen får meddela föreskrifter om när uppehållstillstånd får ges till en utlänning som har ställning som varaktigt bosatt i en annan EU-stat och till anhöriga till en sådan utlänning.

Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för forskning och för medföljande familjemedlemmar till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd för forskning.

Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för familjemedlemmar till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd för arbete, studier eller näringsverksamhet.

Regeringen får meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för en utlänning som är medborgare i Förenade kungariket och för familjemedlemmar till en sådan utlänning.

5 a kap.

1 §³

En ansökan från en utlänning om ställning som varaktigt bosatt i Sverige ska beviljas om sökanden de senaste fem åren utan avbrott har vistats i Sverige med uppehållstillstånd.

En ansökan från en utlänning om ställning som varaktigt bosatt i Sverige ska beviljas om sökanden de senaste fem åren utan avbrott har

¹ Jfr rådets direktiv 2003/109/EG om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/51/EU.

² Senaste lydelse 2014:777.

³ Senaste lydelse 2017:22.

vistats i Sverige med uppehålls-
tillstånd *eller på annan grund som
lagligen bosatt.*

Vid beräkningen av vistelsetiden för en sökande som har flykting-
statusförklaring enligt 4 kap. 3 § eller alternativ skyddsstatusförklaring
enligt 4 kap. 3 a § första stycket, räknas även tiden mellan den dag då
ansökan om asyl eller ansökan om ny prövning gavs in och den dag då asyl
beviljades.

Vid beräkningen av vistelsetiden ska vistelse i Sverige av tillfälliga skäl
eller för studier inte räknas.

Vistelse utanför Sverige under kortare tid än sex månader i följd och inte
mer än tio månader sammanlagt under femårsperioden ska inte anses vara
avbrott i vistelsen.

6 kap.

8 §

*Regeringen får meddela
föreskrifter om att en ansökan om
arbetstillstånd får bifallas även
efter inresan i Sverige om ansökan
görs av en utlänning som är
medborgare i Förenade kungariket
eller av familjemedlemmar till en
sådan utlänning.*

Denna lag träder i kraft den 15 juli 2019.